

Élő anyag

Újházi Adrienn és a bioart

Újházi Adrienn a kortárs szerbiai képzőművészeti szcéna egyik legizgalmasabb alkotója, a legendás Šok zadruha galéria és a SULUV (Vajdasági Képzőművészek Szövetsége) tagja. Társalapítója a Ko-ART Transzdiszciplináris Támogató Központnak. 2021-ben részt vesz a Zoran Erić és Blanka de la Tore kurátorok koordinálásával megvalósuló *Overview Effect* című projektben a belgrádi Kortárs Művészeti Múzeumban. Az elmúlt két évben készült alkotásaiban a bioart területén kísérletezik, amely a képzőművészet és a biológiával foglalkozó tudományágak ötvözését jelenti, új médiumként az élő anyagot – sejteket, mikrobákat, baktériumokat – működtetve. A bioart szellemiségében alkotó művészek a különböző biokultúrák viselkedését figyelik és manipulálják, ezáltal akár új anyagokat hoznak létre alkotásaikhoz. A biológiai jelenségekkel való manipuláció megköveteli az interdiszciplinaritást – különböző technikai kihívásokat, széles körű ismereteket igényel a művészet területén kívül is, ideértve a biokémiát, a biológiát, a mikrobiológiát és más hasonló tudományágakat. Ennek következtében a művészek tudományos kutatómódszertani szabályokat használnak fel a művészet létrehozására: a bioart kutató- és alkotómunka is egyben. Újházi Adrienn, akárcsak a tudósok, állandóan kísérletezik.

SA: Esetekben mit jelent az ökológiai, a környezetvédelmi és a bioművészet? Mikor és hogyan keveredett bele?

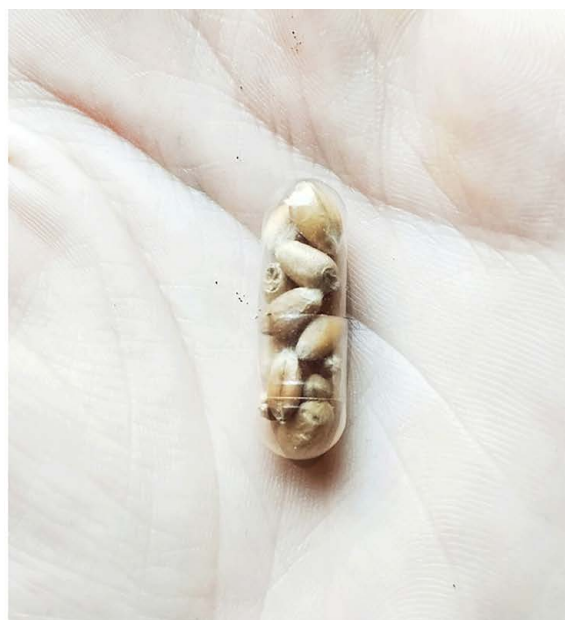
Újházi Adrienn: A baktériumok, az élő szövetek, a biohacking és a különböző biológiai gyakorlatok bevonásával a bioart területe a művészet és a tudomány tökéletes metszéspontja, amely implicit módon különböző vitákat illeszt be a munkába, és sok bioművész az alkotás során az etikai kérdéseket is alapvetőnek tekinti. A biohacking transzhumanista kultúráját gyakran a bioart alapvető részének tekintik. Ennek az irányzatnak Stelarc, a

testmodifikáló előadóművész az úttörője, aki 2007-ben műtétet ültetett a karjába, amely gyorsan összekapcsolódott saját szövetével, és immár a testének állandó részét képezi. Az én művészeti gyakorlatom ettől sokkal lájtosabb. A művészeti kutatás iránti hajlamom intuitív módon alakult ki. Nagyanym tevékenysége – egyikük szabó volt, másikuk széles körű kertészeti ismeretekkel rendelkező háziasszony – hatott rám elemi módon. Már a professzionális pályafutásom kezdetén megszületett bennem a döntés, hogy nem hagyományos anyagok, organikus

formák segítségével hozzak létre művészeti alkotásokat. Munkáim később egyre inkább az absztrakció felé, illetve a biológiai mikrovilág sokféleségét bemutató irányba mozdultak el.

SA: Kutatásaid során a növények által hordozott információkkal foglalkozol, baktériumok és élesztő tenyésztésével is kísérletezel. Mi az a SCOPY, és hogyan lesz belőle művészet?

ÚA: A kombucha az emberi szervezetre gyakorolt hatásai miatt jelentős szerepet töltött be a 20. század második felében. Boltokban

Újházi Adrienn:
Cycles of Gaia, That's Life
című sorozat,
2018-2019, tárgy, búzacstra
formaldehidben, búzatabletta,
digitális fénykép, 6x6 cm
Fotó: Újházi Adrienn
A művész jóvoltából
←

nem volt elérhető, mindenki otthon próbálkozott az elkészítésével kisebb-nagyobb sikerrel. A kombuchát fekete vagy zöld teából érdemes készíteni erjesztéssel, mivel ezek a szárított növények rendelkeznek megfelelő pH-értékkel, ami az erjesztési folyamat fontos kiegészítője. A folyadék mennyiségétől függ az erjesztési idő, amelynek eredményeként alakul ki a folyadék felszínén lebegő SCOBY (Symbiotic Culture Of Bacteria and Yeast), amit 10-14 naponként kell etetni. Kezdetben vékony biolemez képez, majd további fermentálással a baktériumok és az élesztőgombák teljes szimbiózisba kerülnek, ennek eredményeként alakul ki a cellulóz nevű szerves anyag. Gyakorlatban az összegyűjtött információk alapján modifikálok többféle eljárást. A SCOBY-val való munkám tehát minden esetben kísérletnek tekinthető, ami minden alkalommal más-más eredménnyel zárul. A művelet során létrejövő fázisok művészeti alkotásaim folyamataiba illeszkednek, melynek során kiemelt szerep jut a kreativitásnak, ahogyan a nem tradicionális

alapanyaghoz nyúlok, a kutatás eredménye pedig egy absztrakt vizuális élmény.

SA: Hol a határ a bioart esetében? Mikor beszélhetünk pusztán technológiáról vagy dizájnról művészet helyett?

ÚA: A bioart mint interdiszciplináris irányzat még gyerekcipőben jár, a különféle technológiák drasztikus fejlődésével párhuzamosan prosperál. Eduardo Kac kortárs brazil kutatót és művészt kell említenünk ennek kapcsán, aki transzgenetikus műveiről, biotechnológiai kísérleteiről híres. Az ő ötlete volt Alba létrehozása. Alba az ezredforduló egyik jelentős mikrohíressége, akit a lapok akkoriban a „világ leghíresebb transzgenetikus élőlényének” neveztek. Ő volt az a nyúl, aki génebeszeti módszerekkel megkapta egy medúza GFP nevű világító proteinjeit, így megfelelően kék megvilágításban olyan zölden ragyogott, mint a horgászok kapásjelző rudacsckája. De Albában nem csak ez volt az érdekes. A világító nyúl maga ugyanis eredendően nem egy tudóscsapat, hanem Kac projektje volt, aki egy francia genetikai labort

↑
 ÚJHÁZI Adrienn: *Biophilia Modified Origin*,
 2020, Kortárs Galéria, Szabadka
 Fotó: Kakuszi Elvira
 A művész jóvoltából

bízott meg egy szociokulturális teremtmény, vagyis egy, a természetben nem létező állat létrehozásával. Kac az akkoriban nagy várakozásokkal eltöltő géntechnológiáról próbált volna ezzel a provokatív gesztussal valamilyen párbeszédet elindítani a közönséggel. A projekt része lett volna, hogy a művész a nyulat egy rövid ideig otthon tartja háziállatként. Csakhogy a kísérlet túl jól sikerült: az élő, egészséges, de közben állítólag tényleg világító nyúl valósággal megőrizte a nagyközönséget és a sajtót, mire a rájukrontó, a nyilvánosságtól zavarba jövő génebesz tudós, Louis-Marie Houdebine egyszerre letagadta, hogy valójában egy művész megrendelésére dolgozott, és azt sem engedte meg, hogy Kac az eredeti terveknek megfelelően hazavigye az állatot.

↑
 ÚJHÁZI Adrienn: *Memento, 2020, kísérleti dokumentáció, SCOPY*
 Fotó: Újházi Adrienn
 A művész jóvoltából

SA: Művészeted fontos sarkpontja az ember és a természet kapcsolata. A szemmel nem látható vagy láthatatlan jelenségek és folyamatok érzékeltetésének érdekében szükségünk van különféle digitális technológiák bevonására?

ÚA: Egyforma intenzitással kell foglalkoznom a folyamatok biológiai kérdéseivel, illetve az alkotás realizálásának technológiai feltételeivel. Az ökológiai, a környezetvédelmi vagy bioművészetben a folyamat alakít mindent, ahhoz kell igazodni, miközben igyekszel megvalósítani a saját látomásaidat.

Az összetett alkotói folyamat prezentálását videóval és fotódokumentációval oldom meg. Digitális nyomtatásokat készítek, illetve kiállításaim során bemutatom a felhasznált alapanyagokat és eszközöket is. Így a kiállítás edukatív jelleggel is gazdagodik, ami a tudományt és a művészetet összekapcsoló speciális területen tágítja a vizuális művészet határait. Alkotás közben igyekszem a rendelkezésemre álló feltételek segítségével kivitelezni és bemutatni ötleteimet. Jelenlegi körülményeim nem a legjobbak, hiszen az alapos kutatómunkához egy nem túl

bonyolult, de mégis speciálisan felszerelt laboratóriumra lenne szükségem, egy letisztult steril térre, amely az általam irányított mikrovilág oázisa lehetne.

SA: Dr. Frankenstein esetében nemcsak az a lényeg, hogy szörnyeket alkot, hanem az hogy azokat aztán a sorsukra hagyja. A te teremtényeiddel mi történik, mondjuk, egy kiállítás után?

ÚA: Fontos a tárlat fotódokumentálása, főként a nyitott fázisban, az alakulófélben lévő organizmusok esetében. Mivel élő dolgokról van szó, elvileg a körülöttük lévő adottságok alakítják a sorsukat. Ez párhuzamba állítható az egyén egy adott környezetben vagy társadalomban való létével.

SA: A környezetvédelemmel is foglalkozó munkáid nemrég szerepeltek egy nemzetközi kiállításon a bécsi Kunstmatrix virtuális terében megrendezett *White reflects Sunlight. Fuck you Albedo!* címűn. Mik a tapasztalataid, Szerbiában is nyitott a művészeti szcéna és a közönség a globális léptékű természeti jelenségek iránt?

ÚA: Nagy megtiszteltetés volt számomra, hogy egy olyan nemzetközi kiállításon mutathattam be a munkáimat, amelynek témája szoros kapcsolatban áll a művészeti tevékenységemmel. Európai kutató művészek produktumaiba engedett betekintést a bécsi

Improper Walls galéria. A tárlat provokatív címe utalt a környezetvédelemre, illetve egészen pontosan arra, hogy az északi sarkvidék tengerjégborítása évtizedek óta csökken, s egy új kutatás eredménye szerint akár már 2044-re teljesen jégmentessé válhat az év egy részében. A szárazföldök hóborításához hasonlóan a tengeren is meghatározó az albedó, vagyis az, hogy a beérkező napsugárzás mekkora részét veri vissza a felület. A tengerjég hiánya nemcsak a jegesmedvék sorsára nézve végzetes, hanem a hőmérsékleti visszacsatolások révén a bolygó egészének klímájára is hatással van.

Szerbia a kontinens egyik legszennyezettebb országa, a környezetvédelem terén 25 évvel van lemaradva a fejlett országok mögött. Ezért az ökológiai beruházások nagyon fontosak a felzárkózás szempontjából. Fiatal vizuális alkotóként, annak tudatában, hogy a saját és a következő generáció jövőjéről van szó, igyekszem rámutatni ezekre a problémákra. Hálás vagyok mindenkinek, aki munkásságomban az esztétikai szempontokon túl meglátja a környezetvédelemmel kapcsolatos értékeket és az azzal való foglalkozás fontosságát is.